

Računovodstvo prodaje putem samoposlužnih uređaja



Benedikt Kotrulj-Dubrovčanin je 1458. godine prvi u svijetu opisao primjenu dvostavnog knjigovodstva.

Benedikt Kotrulj of Dubrovnik was the first to have described, already in 1458, the application of double entry book-keeping.

Prodaja putem samoposlužnih uređaja odnosno različitih vrsta automata, u doba pandemije prouzročene virusom COVID-19 doživjela je svoj novi procvat. Relativno niski troškovi održavanja i punjenja uređaja, mogućnost rada 24 sata sve dane u godini, visoki higijenski i epidemiološki standardi te mogućnost postavljanja uređaja na otvorenim i u zatvorenim prostorima, dovela je do sve veće popularizacije ovakva načina prodaje. No, već godinu dana neki samoposlužni uređaji uključeni su u postupak fiskalizacije. Koje uvjete treba ispuniti za obavljanje ovakvog vida prodaje te koji samoposlužni uređaji podliježu postupku fiskalizacije, pročitajte u nastavku.

1. UVOD

Samoposlužni uređaj – prodajni aparat, automat je naprava putem koje se može obavljati prodaja dobara i usluga tako da se u njega ubaci novac, žeton, posebna kartica i sl. a nakon obavljenog plaćanja „konzumira“ se željena usluga ili prima dobro. Riječ je o prodaji bez posredovanja prodavatelja jer kupac sam, prateći upute koje su jasno navedene na uređaju, odabire što želi kupiti te način plaćanja. Danas je uz već raširene načine plaćanja (kovanicama, novčanicama, žetonima, karticama i sl.) moguće platiti i slanjem SMS poruke na telefonski broj koji je također istaknut na uređaju. Kako bi se što više smanjio kontakt između kupca i uređaja, sve više su u uporabi, kao način plaćanja, beskontaktna kartice.

Uvjete pod kojima je dopuštena prodaja dobara i pružanje usluga putem samoposlužnih uređaja, propisuju sljedeći propisi:

- **Zakon o trgovini** (Nar. nov., br. 87/08. – 32/20.)
- **Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom** (Nar. nov., br. 133/12. – 138/20., dalje: **Zakon o fiskalizaciji**)
- **Zakon o zaštiti potrošača** (Nar. nov., br. 41/14. – 14/19.)
- **Zakon o porezu na dodanu vrijednost** (Nar. nov., br. 73/13. – 138/20., dalje: **Zakon o PDV-u**).
- **Opći porezni zakon** (Nar. nov., br. 115/16. – 42/20., dalje: **OPZ**)
- **Pravilnik o minimalnim tehničkim i drugim uvjetima koji se odnose na prodajne objekte, opremu i sredstva u prodajnim objektima i uvjetima za prodaju robe izvan prodavaonica** (Nar. nov., br. 66/09. – 108/14., dalje: **Pravilnik o MTU**)
- **Pravilnik o klasifikaciji prodavaonica i drugih oblika trgovine na malo** (Nar. nov., br. 39/09. i 46/15.)

- **Pravilnik o fiskalizaciji u prometu gotovinom** (Nar. nov., br. 146/12. – 1/21., dalje: **Pravilnik o fiskalizaciji**)
- **Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost** (Nar. nov., br. 79/13. – 73/21., dalje: **Pravilnik o PDV-u**).

2. UVJETI PRODAJE PUTEM SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Prodaja dobara putem samoposlužnih uređaja – aparata, automata predstavlja oblik trgovine na malo izvan prodavaonica. Naime, u skladu s čl. 9. Zakona o trgovini trgovina na malo je kupnja robe radi daljnje prodaje potrošačima za osobnu uporabu ili uporabu u kućanstvu, kao i profesionalnim korisnicima ako za tu prodaju nije potrebno ispunjavanje dodatnih minimalno tehničkih i drugih uvjeta propisanih posebnim propisima. Trgovina na malo obavlja se u prodavaonicama ili izvan prodavaonica.

Za obavljanje trgovine potrebno je ispuniti sljedeće uvjete:

- **minimalni tehnički uvjeti** kojima moraju udovoljavati prodajni objekti, oprema i sredstva pomoću kojih se obavlja trgovina te drugi uvjeti propisani posebnim propisom s obzirom na oblik i način obavljanja trgovine
- **opći sanitarni i zdravstveni uvjeti i uvjeti u skladu s propisima o hrani** kojima moraju udovoljavati prodajni objekti, oprema, sredstva i osobe koje neposredno posluju s robom koja može utjecati na zdravlje ljudi, u skladu s posebnim propisima.

Prodaja putem prodajnih automata izvan prodavaonica može se, u skladu s čl. 33. st. 1. Pravilnika o MTU, obavljati samo na mjestima koja svojom odlukom odredi predstavničko tijelo mjesno nadležnoga grada ili općine, odnosno vlasnik ili korisnik prostora na kojemu se smješta automat. Prodaja robe putem prodajnih automata na površinama koje imaju pristup s javno-prometne površine može se obavljati samo na mjestima za koja je nadležno tijelo jedinice lokalne samouprave dalo odobrenje.

* Viša predavačica na RRIF Visokoj školi za financijski menadžment u Zagrebu

Dopuštena je prodaja putem prodajnih automata sljedeće robe:

- pretpakirana hrana, hrana za životinje i ostali proizvodi
- nepretpakirana hrana i hrana za životinje (npr. kada obiteljska poljoprivredna gospodarstva svoje proizvode prodaju putem mljekomata, uljemata, jajomata i sl., a isti proizvod nije u originalnom pakiranju), ako je udovoljeno svim uvjetima stavljanja hrane i hrane za životinje na tržište sukladno posebnim propisima.

Opremljenost prodajnih automata (samoposlužnih uređaja) ovisi o vrsti proizvoda koji se prodaju, a zadaća trgovca je osigurati njihovo ispravno funkcioniranje. Kako bi se osiguralo očuvanje kakvoće robe koja se prodaje, trgovac treba na odgovarajući način skladištiti robu. Dopuštena je prodaja putem prodajnih automata i za vrijeme prigodne prodaje.¹

Prije postavljanja samoposlužnog uređaja na određenu lokaciju koja nije u vlasništvu poduzetnika koji će obavljati ovu djelatnost, poduzetnik vlasnik aparata treba sklopiti ugovor o zakupu prostora. Bez sklopljenog ugovora, ne može se započeti s obavljanjem djelatnosti.

Trošak zakupa prostora je trošak razdoblja i treba se ukalkulirati u cijenu robe i usluga koje se prodaju putem samoposlužnih uređaja odnosno ovaj trošak će se zajedno s ostalim troškovima nadoknaditi iz ostvarene marže.

2.1. POREZNI POLOŽAJ PRODAJE PUTEM SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Na prodaju dobara putem samoposlužnih uređaja primjenjuju se odredbe Zakona o PDV-u **ako je prodavatelj obveznik PDV-a.**

Za prodaju putem samoposlužnih uređaja – automata ne postoji obveza izdavanja računa, ali to ne znači da nema obveze obračuna PDV-a ako je prodavatelj obveznik PDV-a.

Naime, u skladu s čl. 64. OPZ-a, **računi se ne moraju ispostavljati ako se prodaja ostvaruje, između ostalog, putem automata.** Slijedom navedenog račun se ne ispostavlja kupcu, ali je potrebno sastaviti vjerodostojnu internu dokumentaciju koja će biti osnova za knjiženje poslovnih događaja. To može biti specifikacija ili tzv. gotovinski račun kako bi se mogao evidentirati promet odnosno knjižiti prihodi, obveza za PDV i razduženje zaliha za obavljenju prodaju.

Ako je trgovac obveznik PDV-a, **stopa PDV-a kojom će se oporezivati prodaja napitaka i robe ovisi o vrsti robe koja se prodaje.** Svi napitci (neovisno o tome je li riječ o toplim ili hladnim napitcima) oporezivi su po stopi od 25 %. Međutim, **ako se putem automata prodaje mljeko, riječ je o isporuci koja je oporeziva po stopi od 5 % PDV-a, a jaja su, primjerice, oporeziva s 13 % PDV-a.**

Bezalkoholna pića, voda, ostali napitci, mljeko i tekući mliječni proizvodi pakirani su u ambalažu te se također mogu prodavati putem automata. Riječ je o staklenoj, plastičnoj (PET), aluminijskoj (Al) ili željeznoj (Fe) ambalaži zapremine veće ili jednake 0,20 l koja podliježe plaćanju naknada za ambalažu u skladu s odredbama Pravilnika o ambalaži i otpadnoj ambalaži (Nar. nov., br. 88/15. – 144/20.). Razlikujemo dvije osnovne skupine naknada – **naknada gospodarenja otpadnom ambalažom** (plaća se po vrsti ambalažnog materijala i količini ambalaže te po količini proizvoda stavljenih na tržište) i **povratna naknada.** Obveznik plaćanja naknada za ambalažu je proizvođač odnosno unosnik ili uvoznik, koji stavlja na tržište ambalažu odnosno proizvode u ambalaži. Naknada gospodarenja otpadnom ambalažom sastavni je dio cijene pića te se ona ne iskazuje na računu prodavatelja pića. No, **povratna naknada ima poseban status s motrišta odredaba Zakona o PDV-u** te se posebno iskazuje na računu, a iznosi 0,50 kn po komadu ambalaže neovisno o njezinoj zapremini. Naime, u skladu s čl. 33. st. 3. Zakona o PDV-u, za proizvođača pića, mljeka i tekućih mliječnih proizvoda (unosnika i uvoznika) povratna naknada je prolazna stavka jer se naplaćuje u ime Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. S motrišta odredaba propisa o ambalaži, prodavatelj putem automata ima status proizvođača te stoga treba zaračunati povratnu naknadu. To znači da će povratnu naknadu koja je navedena na ulaznom računu prodavatelj evidentirati kao potraživanje (neće uključiti u vrijednost zaliha), a to će potraživanje zatvoriti prilikom prodaje dobara. Ako se povratna naknada tako evidentira, ona se u smislu odredaba Zakona o PDV-u smatra prolaznom stavkom.²

2.2. FISKALIZACIJA PRODAJE PUTEM SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Zakon o fiskalizaciji (čl. 20.a) propisuje obvezu provedbe postupka fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja, kada se prodaja robe ili usluge ostvaruje prometom gotovine. Stoga je **obveznik fiskalizacije obvezan fiskalizirati svaku prodaju u trenutku prodaje dostavom podataka o prodaji Ministarstvu financija, Porezna uprava.** Radi provedbe postupka fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja, obveznik fiskalizacije obvezan je dostaviti podatak o svakom samoposlužnom uređaju u kojemu će se ostvarivati promet gotovinom. Pri tome se odgovarajuće primjenjuju odredbe o dostavi podataka u sustav fiskalizacije propisane čl. 19. Zakona o fiskalizaciji.

Nadalje, u skladu s čl. 20.b st. 1. Zakona o fiskalizaciji i čl. 30.d Pravilnika o fiskalizaciji, obveznik fiskalizacije, radi provedbe fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja **obvezan je omogućiti korištenje programske podrške za elektroničko potpisivanje poruka o prodaji te omogućiti vezu (internet) za elektroničku razmjenu podataka s Ministarstvom financija, Porezna uprava.** Također je važno napomenuti da su u skladu s čl. 8. st. 3. Zakona o fiska-

¹ Detaljnije o uvjetima za prodaju robe putem automata može se pročitati u članku pod nazivom Prodaja robe putem automata, objavljenom u časopisu RRIF, br. 4/21. od 188. str.

² Detaljnije o povratnoj naknadi za ambalažu može se pročitati u članku Računovodstvo naknada za ambalažu, objavljenom u časopisu RRIF br. 6/21., str. 43.

lizacioni, obveznici fiskalizacije koji ostvaruju promet gotovinom prodajom robe ili usluge putem samoposlužnih uređaja, **pri čemu nisu obveznici izdavanja računa prema posebnom propisu**, obvezni prije početka prodaje izvršiti sve radnje za provedbu postupka fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja iz poglavlja V.a i čl. 26.a Zakona o fiskalizaciji.

Samoposlužni uređaj kojim se provodi postupak fiskalizacije prodaje je automatizirani uređaj putem kojega se obavlja neposredna prodaja robe ili usluga tako da se umetne u za to predviđen otvor na uređaju sredstvo koje se smatra gotovinom (novčanice ili kovanice koje se smatraju plaćnim sredstvom, kartice, ček i sl.) pri čemu u naplati robe ili usluge ne sudjeluje osoba odnosno pri čemu osoba ne posreduje u prodaji. Smatra se da postoji zaseban samoposlužni uređaj kada se obavlja prodaja robe ili usluge bez sudjelovanja osobe ako se plaćanje izvršava slanjem SMS poruke na za to predviđen broj.

Radi provedbe fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja, u skladu s čl. 30.b st. 1. Pravilnika o fiskalizaciji, **poslovnim prostorom smatra se svaki samoposlužni uređaj.** Ako se naplata prodaje robe ili usluga obavlja slanjem SMS poruke, svaki uređaj za koji je odabran takav način plaćanja također predstavlja zaseban samoposlužni uređaj. Obveznik fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja obvezno dostavlja Poreznoj upravi podatak o svakom samoposlužnom uređaju u kojemu će se ostvarivati promet gotovinom, a kao tip poslovnog prostora navodi se samoposlužni uređaj. Nadalje, **potrebno je prijaviti i adresu gdje se nalazi samoposlužni uređaj, a ako se adresa ne može točno utvrditi, navodi se njegovu najbližu geolozičku adresu.** Pri tome se obvezno popunjava i dodatno polje u kojemu se поблише opisuje lokacija samoposlužnog uređaja.

Obveznik fiskalizacije za trgovinu putem samoposlužnog uređaja može navesti radno vrijeme od 0 do 24 sata.

Nakon obavljene prijave poslovnog prostora – samoposlužnog uređaja, **Porezna uprava dodjeljuje Identifikator samoposlužnog uređaja** (dalje: ISU) koristeći podatke o poslovnom prostoru, a osobito OIB obveznika fiskalizacije i oznaku poslovnog prostora koja se odnosi na samoposlužni uređaj putem kojega obveznik fiskalizacije provodi postupak fiskalizacije prodaje. ISU mora biti jedinstven za svaki samoposlužni uređaj, a sastoji se od 9 brojeva znamenaka. U slučaju promjene podataka o oznaci poslovnog prostora, Porezna uprava dodjeljuje novi ISU. Međutim, ako obveznik fiskalizacije promijeni podatak o adresi samoposlužnog uređaja, njegov ISU ostaje isti. **Dodjelom ISU-a obvezniku fiskalizacije omogućava se preuzimanje i ispis obavijesti iz čl. 39.a Pravilnika o fiskalizaciji.**

U skladu s čl. 39.a Pravilnika o fiskalizaciji, obveznik fiskalizacije koji provodi postupak fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja obavezan je na svakom samoposlužnom uređaju istaknuti oba-

vijest o fiskalizaciji prodaje putem samoposlužnih uređaja. Sadržaj obavijesti uređen je čl. 39.a Pravilnika o fiskalizaciji. Ako obveznik fiskalizacije nije korisnik sustava ePorezna, obavijest za samoposlužni uređaj dostavlja službena osoba u ispostavi Porezne uprave odmah nakon dodjele ISU-a. **Ovisno o poslovnoj potrebi, obveznik fiskalizacije može obavijest za samoposlužni uređaj prilagoditi na sebi podoban način, uz uvjet da zadrži sadržaj obavijesti koji mora na samoposlužnom uređaju biti jasno istaknut, vidljiv, čitljiv i zaštićen od uništenja.**

Brojem računa kod provedbe postupka fiskalizacije prodaje putem samoposlužnog uređaja smatra se broj transakcije prodaje koji se iskazuje u tri dijela: numerički broj transakcije, oznaka poslovnog prostora i ISU.

Na postupanje u slučaju prekida uspostavljene internetske veze, za potrebe provedbe postupka fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja, na odgovarajući način se primjenjuju odredba čl. 21. Zakona o fiskalizaciji. Ako dođe do prestanka rada samoposlužnog uređaja pri čemu je onemogućeno provođenje postupka fiskalizacije prodaje, broj transakcija koje neće biti evidentirane u sustavu fiskalizacije obveznik fiskalizacije propisuje internim aktom koji preporučuje za potrebe poreznog nadzora.

U slučaju da samoposlužni uređaj ne radi, potrebno ga je odjaviti iz sustava. O ovoj problematici očitivalo se Ministarstvo financija – Porezna uprava u svom stajalištu od 31. ožujka 2021. godine (KLA-SA: 410-01/21-01/606) iz kojeg izdvajamo: *...vezano za pitanje iz upita koje se odnosi na prijavu privremenog zatvaranja poslovnog prostora ovim putem napominjemo kako obveznik fiskalizacije može privremeno zatvoriti svoj poslovni prostor u sljedećim situacijama: ako se radi o sezonskoj djelatnosti, zbog adaptacije poslovnog prostora, zbog bolovanja radnika, godišnjeg odmora, inventure, preseljenja na drugu lokaciju i u drugim slučajevima kada se u poslovnom prostoru odnosno, u predmetnom slučaju, samoposlužnom uređaju ne obavlja djelatnost. Shodno navedenom, uzimajući u obzir specifičnost samoposlužnog uređaja kao poslovnog prostora, obveznik fiskalizacije može privremeno zatvoriti poslovni prostor odnosno samoposlužni uređaj u prethodno navedenim slučajevima.*

Privremeno zatvoren poslovni prostor – samoposlužni uređaj može se ponovno otvoriti kada je uređaj spreman za uporabu. Međutim, ako je uređaj pokvaren i njime se više neće obavljati djelatnost, potrebno ga je zatvoriti.

2.2.1. Koji uređaji se ne smatraju samoposlužnim uređajem u smislu odredaba Zakona o fiskalizaciji

Samoposlužnim uređajem ne smatra se uređaj putem kojega se obavlja prodaja robe ili usluge žetonima i drugim sličnim sredstvima, a za čiju kupnju je prethodno proveden postupak fiskalizacije izdavanja računa (čl. 30.a st. 3. Pravilnika o fiskalizaciji). Također se samoposlužnim uređajem ne smatra uređaj putem kojega se obavlja prodaja robe ili usluge u djelatnostima koje su izuzete od fiskalizacije (djelat-

nosti koje su navedene u čl. 5. Zakona o fiskalizaciji). Međutim, treba biti oprezan kod prodaje poljoprivrednih proizvoda putem samoposlužnih uređaja, o čemu više pod t. 2.3.

Automati za zabavne igre izuzeti su od obveze fiskalizacije samoposlužnih uređaja. Ovi automati dijele se u dvije skupine – automati skupine A (video-igre, simulatori i drugi elektronički automati za zabavu kojima igrač ne ostvaruje dobitak) i automati skupine B (fliper, bilijar, hokej, stolni nogomet, pikado i drugi mehanički automati). Za svaki od prijavljenih automata plaća se porez na automat za zabavne igre te se nakon uplate poreza dobiva markica za označavanje automata koja vrijedi samo za mjesec u kojemu je izvršena prijava i plaćen porez na automate. Međutim, automati za dječju igru ne smatraju se automatima za zabavne igre jer u sebi ne sadržavaju elemente igre, nego se smatraju automatima iz usluge te takvi automati nisu izuzeti od obveze fiskalizacije jer se smatraju samoposlužnim uređajima putem kojih se provodi postupak fiskalizacije prodaje ako se prodaja robe ili usluge obavlja na način propisan čl. 30.a st. 1. i 2. Pravilnika o fiskalizaciji. Prethodno navedeno potvrđuje Ministarstvo financija – Porezna uprava u svom stajalištu od 5. listopada 2020. godine (KLASA: 461-01/20-01/263).

O postupanju kod samoposlužnih uređaja koji imaju mješoviti način plaćanja, Ministarstvo financija – Porezna uprava dalo je svoje stajalište od 31. ožujka 2021. godine (KLASA: 410-01/21-01/616) iz kojeg izdvajamo: ... *Ako na samoposlužnim uređajima postoji primjerice mješoviti način plaćanja (plaćanje karticama, kovanice, žetoni i sl.) ili, kako je navedeno u upitu, ako se za konzumaciju na uređaju prethodno obavi plaćanje transakcijskim putem odgovaramo da je kod takvog samoposlužnog uređaja potrebno provesti fiskalizaciju prodaje samo za plaćanje putem novčanica, kovanica i sl. koje se obavlja direktno u samoposlužni uređaj dok se za plaćanje transakcijskim putem ne provodi fiskalizacija prodaje na uređaju.*

2.2.2. Blagajnički maksimum obveznika fiskalizacije

S obzirom na to da velik broj samoposlužnih uređaja prima gotov novac (kune i lipe), postavlja se pitanje koliko često treba polagati novac na račun poduzetnika. **Obveznik fiskalizacije može na kraju radnog dana, u skladu s čl. 29. Zakona o fiskalizaciji, zadržati gotov novac u blagajni do visine blagajničkog maksimuma.** Navedena odredba ne primjenjuje se na obveznika fiskalizacije koji na računima u banci ima evidentirane neizvršene obveze plaćanja – račun mu je „blokiran“. Obveznik fiskalizacije kojemu je blokiran račun treba bez odgode uplatiti svu gotovinu na račun, a plaćanja u gotovini nisu mu dopuštena.

Visinu blagajničkog maksimuma određuje obveznik fiskalizacije samostalno internim aktom, u skladu s potrebama i uvjetima sigurnosti, a najviše dopuštene svote blagajničkog maksimuma po pojedinim skupinama obveznika propisane su u čl. 41.f Pravilnika o fiskalizaciji. Propisane najviše svote blagajničkog maksimuma su:

- ♦ za mikro subjekte i fizičke osobe 10.000,00 kn
- ♦ za male subjekte 50.000,00 kn
- ♦ za srednje subjekte 80.000,00 kn.

Mjerilo za određivanje svote blagajničkog maksimuma obveznika fiskalizacije je njegova veličina u skladu s odredbama Zakona o poticanju razvoja maloga gospodarstva (Nar. nov., br. 29/02. – 121/16.). Iznimno, fizička osoba koja je obveznik poreza na dobitak, određuje visinu blagajničkog maksimuma kao mikro, mali ili srednji subjekt, ovisno o svojoj veličini. **Blagajnički maksimum određuje se za obveznike fiskalizacije kao cjelinu, a u okviru te svote obveznik fiskalizacije može odrediti blagajnički maksimum svojim organizacijskim dijelovima. To znači da se može odrediti blagajnički maksimum po svakom samoposlužnom uređaju,** ali ne treba zaboraviti da se u ukupnu svotu blagajničkog maksimuma uključuje i blagajnički maksimum za glavnu blagajnu. Poduzetnici koji imaju više dislociranih samoposlužnih uređaja, zbog obveze poštovanja odredaba o blagajničkom maksimumu imat će i veće troškove prikupljanja novca.

Obveznici fiskalizacije koji prelaze mjerila koja određuju malo gospodarstvo prema zakonu kojim se uređuje razvoj maloga gospodarstva, mogu odrediti blagajnički maksimum u svoti do 100.000,00 kn.

2.3. PRODAJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA PUTEM SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva (dalje: OPG) mogu imati različit porezni status – nisu obveznici poreza na dohodak, obveznici poreza na dohodak (*paušalisti*) i oni koji vode poslovne knjige) i obveznici poreza na dobitak. Najveći dio OPG-ova je izvan sustava oporezivanja porezom na dohodak kada prodaju vlastite poljoprivredne proizvode u neprerađenom stanju, a ostvaruju primitke ispod 80.500,00 kn. S obzirom na to da takvi OPG-ovi nisu upisani u Registar poreznih obveznika (RPO), nisu obveznici fiskalizacije i ako prodaju svoje proizvode putem samoposlužnih uređaja i nisu obvezni provoditi postupak fiskalizacije prodaje.

Međutim, OPG-ovi koji su upisani u RPO, jer su obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobitak, mogu biti i obveznici fiskalizacije osim ako se na njih ne primjenjuju odredbe o izuzeću od fiskalizacije u skladu s čl. 5. t. 3. Zakona o fiskalizaciji. Izuzeće od fiskalizacije primjenjuje se za prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda u proizvodnim objektima seljačkih ili obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava

RAČUNOVODSTVO

(„prodaja na pragu“) i za prodaju na tržnicama i otvorenim prostorima. S obzirom na to da se samoposlužni uređaj smatra posebnim prodajnim mjestom, OPG-ovi koji su obveznici poreza na dohodak ili dobitak, ako prodaju svoje proizvode putem samoposlužnih uređaja (npr. mljekomati, jajomati i sl.) kod kojih se naplata obavlja u gotovini ili karticama, obvezni su provoditi postupak fiskalizacije prodaje za samoposlužne uređaje.

3. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE PRODAJE PUTEM SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Obavljanje prodaje ili pružanja usluga putem samoposlužnih uređaja podrazumijeva da poduzetnik ima u svom vlasništvu uređaje ili ih je uzeo u najam (financijski najam, operativni najam ili dugoročni najam). Ako bi se društvo odlučilo za korištenje uređaja putem operativnog ili dugoročnog najma, primljeni računi za najam evidentirali bi se kao trošak razdoblja uz mogućnost odbitka pretporeza u cijelosti ako je poduzetnik u sustavu PDV-a.

3.1. NABAVA, EVIDENTIRANJE I AMORTIZACIJA SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Trgovačko društvo koje obavlja svoju djelatnost (prodaja dobara ili pružanje usluga) putem samoposlužnih uređaja, može potrebne uređaje nabaviti u tuzemstvu ili iz inozemstva. S obzirom na to da je riječ o imovini koja će se koristiti dulje od godine dana i kojoj je pojedinačna vrijednost najčešće veća od 3.500,00 kn, razvrstava se u dugotrajnu materijalnu imovinu. Ako bi pojedinačna vrijednost uređaja bila manja od 3.500,00 kn, u skladu s računovodstvenim politikama poduzetnika, ova imovina bi se evidentirala kao sitan inventar.

Vijek trajanja samoposlužnih uređaja se procjenjuje, ali najčešće je riječ o njihovom otpisu kroz četiri godine te je stopa amortizacije 25 %. Prilikom stavljanja u uporabu svakom se samoposlužnom uređaju dodjeljuje inventarski broj putem kojeg se prati njegovo „kretanje“. Naime, tijekom vijeka uporabe, uređaj se može premještati na različite lokacije, a njegovo praćenje omogućeno je putem inventarskog broja.

U nastavku dajemo primjer evidentiranja nabave i korištenja samoposlužnog uređaja iz druge zemlje članice EU-a.

Primjer 1. Nabava i korištenje samoposlužnog uređaja iz druge zemlje članice EU-a

Trgovačko društvo Čarobni napitak d.o.o. bavi se prodajom toplih i hladnih napitaka te pakiranih proizvoda putem samoposlužnih uređaja. Obveznik je PDV-a te posjeduje valjani PDV identifikacijski broj. Od trgovačkog društva Credo iz Italije nabavljeno je deset uređaja te je primljen račun na 12.000 eura (tečaj na datum računa je 7,53 kn za 1 eura) uz primjenu oslobođenja zbog isporuke u drugu zemlju članicu. Prijevoz uređaja od Italije do Zagreba obavilo je društvo Prijevoz d.o.o. koje je ispostavilo račun na 1.250,00 kn (vrijednost 1.000,00 kn + 25 % PDV-a 250,00 kn). Uređaji se stavljaju u uporabu te se prevoze na lokacije na kojima započinju s radom. Stopa amortizacije je 25 %. Obračunava se amortizacija za prvi mjesec korištenja uređaja. Primljen je račun za pranje, čišćenje i dezinfekciju uređaja na 1.000,00 kn (vrijednost 800,00 kn + 25 % PDV-a 200,00 kn).

Izračuni:

- ♦ kunska protuvrijednost
⇒ 12.000 eura x 7,53 = 90.360,00 kn
- ♦ svota PDV-a ⇒ 90.360,00 x 25 % = 22.590,00 kn
- ♦ nabavna vrijednost 1 aparata ⇒
(90.360,00 + 1.000,00) / 10 kom = 9.136,00 kn
- ♦ amortizacija za 1. mjesec korištenja
⇒ (91.360,0 x 25 %) / 12 = 1.903,33 kn

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
1.	Oprema u pripremi – samoposlužni uređaji Dobavljači dobara iz EU-a	03710 2210	90.360,00	90.360,00 (12.000 €)
	<i>Za nabavu uređaja iz Italije</i>			
	<i>Istodobno:</i> Pretporez od stjecanja dobara iz EU – 25 % Obveza za PDV na stjecanje – 25 % <i>Za obračun PDV-a na stjecanje</i>	14022 24022	22.590,00	22.590,00
2.	Oprema u pripremi – samoposlužni uređaji Pretporez – 25 % Dobavljači usluga	03710 140012 2201	1.000,00 250,00	1.250,00
	<i>Za račun za prijevoz uređaja</i>			
3.	Oprema trgovine – samoposlužni uređaji Oprema u pripremi – samoposlužni uređaji	0313 03710	91.360,00	91.360,00
	<i>Za stavljanje uređaja u uporabu</i>			
4.	Amortizacija opreme Akumulirana amortizacija opreme	4312 03910	1.903,33	1.903,33
	<i>Za obračun amortizacije za 1. mjesec</i>			
5.	Usluge čišćenja i pranja Pretporez – 25 % Dobavljači usluga	4122 140012 2201	800,00 200,00	1.000,00
	<i>Za račun za čišćenje uređaja</i>			

U primjeru je prikazano zbirno evidentiranje nabavljenih samoposlužnih uređaja, a u praksi će se svakom uređaju dodijeliti njegov inventarski broj i on će se pojedinačno evidentirati u Knjizi inventara. Kada se samoposlužnim uređajem više ne može koristiti jer je zastario, neispravan je ili se društvo ne može njime koristiti zbog drugih razloga, potrebno je donijeti odluku o rashodovanju te ga zbrinuti na odgovarajući način ili prodati. Usluga čišćenja, pranja i dezinfekcije uređaja evidentira se kao trošak razdoblja.

3.2. PRODAJA TOPLIH NAPITAKA PUTEM SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Nakon stavljanja uređaja u funkciju, što uključuje i njegov priključak na struju i vodu, on započinje s radom. Ovisno o vrsti uređaja, moguće je plaćanje u gotovini (kovanice ili papirnati novac), žetonima ili memorijskim ključevima, a svaki uređaj ima svoj brojač koji omogućava njegovo očitavanje i prikupljanje gotovine. Nakon očitavanja prometa uređaja i prikupljene gotovine (i žetona), ispostavlja se račun. Nakon ispostavljenog računa evidentiraju se prihodi od prodaje i obveza za PDV, ali se automatski i razdužuju zalihe za prodane artikle, odnosno, kada je riječ o toplim napitcima, dolazi do razduženja zaliha po normativima.

3.2.1. Praćenje zaliha materijala za pripremu toplih napitaka

Kako bi se mogla obavljati prodaja toplih napitaka putem samoposlužnih uređaja, potrebno je pribaviti odgovarajuće sirovine ovisno o tome koje će se vrste napitaka prodavati. Najčešće je riječ o sirovinama za pripremu kave (kava u zrnu ili instant, mlijeko u prahu, bjelilo za kavu), tople čokolade (kakao u prahu, instant za pripremu čokolade) i čaja (čaj u prahu). Uz ove sirovine potrebno je pribaviti i šećer, čaše i žličice ili štapići za miješanje napitka. Zalihe tih sirovina i materijala vode se u okviru razreda 3 – *Zalihe sirovina i materijala, rezervnih dijelova i sitnog inventara* po trošku nabave koji uključuje fakturnu cijenu sirovina i materijala i ovisne troškove nabave. Sirovine i materijal vode se na skladištu materijala sve do trenutka njihova utroška. Naime, svaki uređaj predstavlja ujedno i skladište materijala koje se razdužuje na osnovi prodanih napitaka, a u skladu s normativima utroška za pojedinu vrstu napitka.

Zalihe se zadužuju na temelju ispostavljene primke, a razdužuju na temelju izdatnice prema normativima utroška. Poduzetnik može ustrojiti praćenje zaliha materijala tako da se u okviru zaliha materijala ustroji analitičko knjigovodstvo materijala po zaposleniku i po svakom automatu. Razlog zaduženja po zaposleniku proizlazi iz činjenice da svaki zaposlenik koji se brine o uređajima „zadužuje“ materijal i sirovine kojima ih puni. Zaduzenje zaposlenika može se provesti putem međuskladišnice, a nakon toga se zaposlenik razdužuje kada se materijalom i sirovinama napuni uređaj. Tada se uređaj zadužuje. Takav sustav praćenja zaliha materijala osigurava praćenje cjelokupnog materijala, materijala po zaposleniku i po svakom uređaju.

Normative utroška za tople napitke određuje pružatelj usluge prema svojoj recepturi. No, receptura se može prilagoditi i prema zahtjevima specifičnih kupaca toplih napitaka. Utvrđenih normativa treba se pridržavati prilikom razduženja uređaja.

U nastavku dajemo primjer normativa za kavu (kratka kava):³

Naziv sirovine	Jed. mjere	Normativ	Jedinična cijena	Vrijednost
Kava (instant)	kg	0,0023	80,00	0,18
Čaša	kom	1	0,06	0,06
Bjelilo	kg	0,008	20,00	0,16
Drveni štapić	kom	1	0,01	0,01
Šećer	kg	0,008	3,50	0,03
Ukupno:				0,44

Uz primjenu normativa, razdužuje se uređaj prema broju prodanih napitaka, što se utvrđuje očitavanjem uređaja.

3.2.2. Praćenje prodaje toplih napitaka

Nakon zaduženja uređaja s potrebnim materijalom i određivanju normativa utroška sirovina i materijala za pojedine vrste napitaka, obavlja se prodaja napitaka. Dinamika očitavanja automata ovisi o tome kakav

³ Obračuni normativa su informativni i napravljeni su s ciljem predočavanja prirode poslovnog događaja te nužno ne moraju odgovarati stvarnim vrijednostima.

je njihov kapacitet, broju „proizvedenih napitaka“ ili o odluci uprave društva. S motrišta odredaba OPZ-a i Zakona o PDV-u, očitavanje automata potrebno je napraviti na kraju razdoblja, a to je mjesec. Odluka o visini blagajničkog maksimuma nema utjecaj na dinamiku očitavanja. Očitavanjem uređaja dobiju se podatci o tome koliko je proizvoda proizvedeno tijekom npr. mjeseca ili kraće (npr. tjedan).

Primjer očitavanja prometa jednog uređaja donosimo u nastavku.

Slika 1. Primjer očitavanja samoposlužnog uređaja za mjesec dana

Naziv toplog napitka	Proizvedena količina napitaka	Cijena napitka s PDV-om	Cijena napitka bez PDV-a
Kratka kava	503	5,00	4,00
Duga kava	385	5,00	4,00
Cappuccino	469	5,00	4,00
Macchiato	478	5,00	4,00
Mocaccino	294	5,00	4,00
Čokolada	255	4,00	3,20
Čaj	248	3,00	2,40
Ukupno :	2.632		

Nakon očitavanja prometa uređaja, ispostavlja se račun kako bi se na računima glavne knjige mogao evidentirati ostvareni promet te obveza za PDV, ako je riječ o obvezniku PDV-a. Račun može imati sadržaj kako prikazuje sljedeća slika.

Slika 2. Primjer računa za prodaju toplih napitaka putem samoposlužnog uređaja – automata

UTRŽAK – GOTOVINA Čarobni napitak d.o.o. Jazbina 56 10 020 Zagreb OIB 55662255668					
Račun br. 4236-1-1			Datum računa: 31. 1. 2022.		
			Datum izdavanja: 31. 1. 2022.		
			Mjesto izdavanja: Zagreb		
Prodaja toplih napitaka u razdoblju od 1. do 31. 1. 2022.					
– automat br. 505					
Naziv toplog napitka	Proizvedena količina	Mjerna jedinica	Cijena s PDV-om u kn	Cijena bez PDV-a u kn	Svota bez PDV-a u kn
Kratka kava	503	kom	5,00	4,00	2.012,00
Duga kava	385	kom	5,00	4,00	1.540,00
Cappuccino	469	kom	5,00	4,00	1.876,00
Macchiato	478	kom	5,00	4,00	1.912,00
Mocaccino	294	kom	5,00	4,00	1.176,00
Čokolada	255	kom	4,00	3,20	816,00
Čaj	248	kom	3,00	2,40	595,20
Ukupno:	2.632				
				Ukupno bez PDV-a	9.927,20
				25 % PDV-a	2.481,80
				Ukupno s PDV-om	12.409,00
Račun izradio: Borna Bornić			Direktor: Antea Urlih		

RAČUNOVODSTVO

Nakon što je ispostavljen račun, potrebno je razdužiti zalihi materijala za utrošene sirovine i materijal prema normativima. U skladu s prethodnim primjerom, razduženje zalihe sirovina i materijala za prodanu kratku kavu provelo bi se prema sljedećim podacima:

Naziv sirovine	Mjerna jedinica	Normativ	Utrošena količina	Jedinična cijena	Vrijednost
Kava (instant)	kg	0,0023	1,1569	80,00	92,55
Čaša	kom	1	503	0,06	30,18
Bjelilo	kg	0,008	4,024	20,00	80,48
Drveni štapić	kom	1	503	0,01	5,03
Šećer	kg	0,008	4,024	3,50	14,08
Ukupno:					222,32

Nakon prikupljenih podataka, potrebno je proknjižiti poslovne događaje na računima glavne knjige, kako prikazujemo u nastavku:

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
S ⁰	Zaliha sirovina i materijala <i>Za početno stanje</i>	3100	250.000,00	
1.	Blagajna automata br. 505 Obveza za PDV – 25 % Prihod od prodaje proizvoda <i>Za ispostavljen račun za prodaju t. napitaka</i>	102500 240012 7500	12.409,00	2.481,80 9.927,20
2.	Transakcijski račun – prijelazni Blagajna automata br. 505 <i>Za polog novca na račun</i>	1009 102500	12.409,00	12.409,00
3.	Trošak osnovnog materijala Zaliha sirovina i materijala <i>Za razduženje zaliha materijala za napitak 1</i>	4000 3100	222,32	222,32

S obzirom na blagajnički maksimum koji se treba primjenjivati kod samoposlužnih uređaja, pretpostavka je da se novac polagao na račun u skladu s odlukom o visini blagajničkog maksimuma. U primjeru je, zbog jednostavnosti, prikazan jedan polog novca. Također je u primjeru, zbog jednostavnosti, prikazano kako se razdužuju zalihe za jednu vrstu napitka. Jednako bi se postupilo i za ostale napitke.

3.3. PRODAJA ROBE PUTEM SAMOPOSLUŽNIH UREĐAJA

Kada se putem samoposlužnih uređaja prodaje roba ili gotovi proizvodi kao što su sokovi, grickalice, sendviči i sl., primjenjuju se jednaka pravila kao kada je riječ o prodaji robe iz prodavaonice. To znači da se svaki uređaj zadužuje robom na temelju sastavljene kalkulacije po maloprodajnim cijenama jer se uređaj smatra prodavaonicom. No, dok se robom ne napuni uređaj, ona se evidentira na skladištu po trošku nabave koji se sastoji od kupovne cijene uvećane za ovisne troškove nabave. Kako je riječ o unaprijed pakiranoj robi, ne utvrđuju se normativi utroška materijala.

Razduženje uređaja obavlja se također na temelju očitovanja o prodanoj količini robe. S obzirom na to

da je i ovdje riječ o naplati u gotovini, svaki automat smatra se jednom pomoćnom blagajnom iz koje se prikupljeni novac može izravno uplatiti na račun društva ili prenijeti u glavnu blagajnu (u skladu s odlukom poduzetnika). Račun za obavljenju prodaju ispostavlja se i evidentira na jednak način kao i za prodaju toplih napitaka. Jedina je razlika u računu (kontu) za knjiženje prihoda. Kod prodaje toplih napitaka prihod se knjiži na računu 7500 – *Prihod od prodaje proizvoda*, a kod prodaje robe prihod se knjiži na računu 7603 – *Prihod od prodaje na malo*. Prilikom razduženja „prodavaonice“ (uređaja), primjenjuje se prosječna stopa marže s obzirom na to da se zaduženje obavlja po različitim cijenama. Prilikom ispostavljanja računa za prodane napitke potrebno je obratiti pozornost na pravilno iskazivanje svote povratne naknade koja predstavlja prolaznu stavku.

4. ZAKLJUČAK

Širok je spektar napitaka i robe koja se može davati putem samoposlužnih uređaja – automata. Za prodaju putem samoposlužnih uređaja ne postoji obveza izdavanja računa, ali postoji obveza fiskalizacije prodaje ako se naplata obavlja u sredstvima koja se smatraju gotovinskim plaćanjem u smislu odredaba Zakona o fiskalizaciji (gotov novac i kartice). Način evidentiranja i praćenja zaliha materijala koji će se koristiti za proizvodnju toplih napitaka određuje poduzetnik. Jedno od rješenja je zaduženje svakog zaposlenika koji radi na „punjenju“ uređaja kao da je riječ o skladištu, a nakon toga njegovo razduženje kada materijalom napuni uređaj. Takvo evidentiranje provodi se u okviru operativnih evidencija s ciljem pravilnog upravljanja zalihama i njihove kontrole. Prodaja robe putem samoposlužnih uređaja obavlja se na sličan način kao i prodaja toplih i hladnih napitaka, s tom razlikom da se ovdje ne utvrđuju normativi jer je riječ o pakiranoj robi (ili gotovim proizvodima).

Iako ne postoji obveza izdavanja računa za prodane napitke i grickalice, na kraju mjeseca ispostavlja se račun (interni račun – specifikacija) kako bi se moglo provesti knjiženje zaduženja za ostvareni prihod i obveza za PDV-a.



Sve potrebne stručne informacije doznajte ne napuštajući svoje radno mjesto ili dom.

I dalje smo uz vas!

Popis svih aktualnih webinarata je na stranici

<https://www.rrif.hr/webinari.html>